

4/12

de zandloper

ALS DEZE DIENST
UW ERF OPRIJDT-
ZIJN VUILNISPROBLEMEN
UIT DE TIJD.

de zandloper

kwartaaluitgave van de Vereniging Oud-Ede
jaargang 4, nummer 12, maart 1976.

Vleeshouwer en spekslager

De winkels uit vroeger jaren konden natuurlijk geen enkele vergelijking doorstaan met de grote zaken en supermarkten die ons dorp thans rijk is. Ook het winkelen als zodanig heeft een totale verandering ondergaan. Nu pakt men een wagentje, neemt wat nodig is, soms - door de geraffineerde opeenhoping van allerlei artikelen - meer dan de bedoeling was, betaalt aan de kassa en zucht: "Ziezo, dat zit er weer op". Nee, in die dagen rond de eeuwwisseling was boodschappen doen voor de huisvrouw vaker een verzetje dan noodzakelijkheid. Immers, bakker, melkboer, groenteman, de handelaar in stoffen, allen kwamen aan de deur. Bovendien had elke zaak van enige betekenis een loopjongen in dienst, die, zonder enige prijsverhoging, 's morgens kwam vragen om het bestelde later te bezorgen. De klant was nog koning: waar zo'n hulpje ontbrak, deed de baas dat er zelf tussendoor, terwijl vrouwlief op de winkel paste.

De kopers kenden maar zelden haast; uitvoerig werden over de toonbank de laatste nieuwtjes uitgewisseld; mochten volgende klanten door deze discussies wat opgehouden worden, zij toonden geen ongeduld maar gaven ook hun mening over het onderwerp ten beste. Men had er trouwens de tijd voor; de zaken waren vrijwel onbeperkt open. Pas in het laatst van de twintiger jaren staken de winkeliers zelf de koppen bij elkaar om een vaste sluitingstijd in te stellen. Na heel wat praten lukte dat; voortaan waren de winkels elke avond tot acht en zaterdag tot

tien uur geopend. En mocht men na die tijd tot de ontdekking komen, dat nog iets nodig was, vooral een gaskousje kon het onverwachts begeven, geen ramp, dan kon men altijd nog "even achterom".

Slager zijn was moeilijk

Natuurlijk waren er ook slagers onder de toenmalige Edese middenstand; zij hadden het echter niet gemakkelijk; slechts een gedeelte van de inwoners maakte regelmatig van hun diensten gebruik. Een belangrijk deel van de burgers mestte zelf

één of meer varkens, die dan in het najaar geslacht werden. Het spek, de hammen en gemaakte worsten werden gerookt om ze duurzaam te maken, soms werd ook nog vlees in de pekkel gezet, waardoor zij in de dure wintermaanden de slager konden missen. Ook de zg. "uitponders" deden de slagers concurrentie aan; had iemand twee varkens slachtrijp, dan was er één voor eigen gebruik, terwijl de ander, onder de prijs van de slager, pondsgewijs in de buurt of verdere omgeving, aan de man werd gebracht. Wettelijk was daar niets tegen te beginnen; een ieder was vrij zijn varken op de voordeligste manier van de hand te doen. Met keuringseisen nam men het niet zo nauw; trouwens voor de komst van het garnizoen bestonden op dit terrein nagenoeg geen voorschriften. De garnizoenscommandant wilde echter de manschappen geen risico laten lopen; hij gebod de slagers die aan de verschillende keukens leverden, uitsluitend goedgekeurd vlees te brengen. Als eerste keurmeester werd toen veearts Abspoel aangesteld, tot ongenoegen van verschillende slagers en nog meer van de zelfslachters.

Een tweetal van die slagers uit vervlogen tijd willen wij even uit de vergetelheid halen, te beginnen met Job Berlijn, officieel Jacob Levy Berlijn. Zijn naam geeft reeds de Joodse afkomst aan; eigenlijk

vreemd voor zo iemand om zich in het conservatieve Ede te vestigen. Hij opende op 11 december 1862 een zaak aan het begin van de tegenwoordige Molenstraat, thans drogisterij de Jager. In die tijd kende men vleeshouwers en spek-slayers; de eersten verhandelden uitsluitend rundvlees, de anderen dat van varkens. De meeste slagers verkochten beide, maar voor Berlijn waren varkens nu eenmaal onrein; hij was dus uitsluitend vleeshouwer en adverteerde in de plaatselijke krant als leverancier van ossen- en kalfsvlees.

Slachten in de winkel

Het was normaal dat elke slager zelf slachtte, dus ook Job Berlijn, alleen hij beschikte niet over een behoorlijke slachtplaats. Daarom gebeurde dat simpelweg in de winkel. Op maandagmorgen, als er toch niet veel verkocht werd (de mensen maakten dan het overschot van zondag op), werd al vroeg de winkel totaal ontruimd. Nu moest Berlijn, volgens Joodse voorschriften, "koosjer" slachten, een ritueel waar telkens de rabbi uit Wagnen, waar een kleine Joodse gemeente bestond, voor overkwam. De koe werd binnengebracht, de voor- en achterpoten met een touw aan elkaar gebonden om vervolgens met een ander touw deze naar el-

kaar toe te halen, waardoor het dier kwam te vallen. Na verder de koe secuur gebonden te hebben, kwam de rabbi met een lang vlijmscherp mes, om met vaste hand, in één haal op het juiste punt in de hals, de slagader door te steken. Het beest bloedde in enkele minuten dood; dat bloed liet men rustig vanuit de winkel in de straatgoot lopen, waardoor de hele buurt wist: "O, Job is weer aan het slachten". Daarna werd de koe met behulp van een katrol en touwen op een soort burrie gehesen. Opnieuw kwam nu de rabbi in actie; met zijn mes maakte hij op de plaats waar de longen zaten een kleine opening. Daardoor stak hij zijn rechterhand om te voelen of die longen los zaten; in dat geval was de koe "koosjer" en kon tot afslachten worden overgegaan. Maar indien dat niet zo was, de longen dus vastgeklemd waren, verklaarde rabbi het dier voor "treife", dus onrein, hetgeen gelukkig niet vaak voorkwam. Na zijn uitspraak vertrok de rabbi in volle overtuiging dat Berlijn geen "treife" vlees zou verkopen. Inderdaad, getrouw aan de voorschriften deed deze dat niet, maar stelde zich wel haastig in verbinding met een collega, die maling had aan "koosjer" of "treife" en het dier van hem overnam.

Was het slachten gedaan, dan werd de winkel door vrouw en kinderen

grondig schoongemaakt, de muren, waarop soms grote bloedspatten zaten, opnieuw gewit, het vlees aan stevige haken gehangen, de toonbank en het hakblok op hun plaats gezet en dan kon de verkoop weer beginnen.

Door zijn Joods geloof, hetgeen Job Berlijn allerminst verloochende (hij trad in Wageningen zelfs af en toe als voorganger op en gaf godsdienstlessen aan kinderen), miste hij de beste verkoopdag van de week. De zaterdag was voor hem Sabbath; dan lag alle arbeid stil. Daar stond weliswaar tegenover dat hij 's zondagsmorgens al weer geopend mocht zijn, maar daar maakte de Edese bevolking maar matig gebruik van. Wel was het een uitkomst voor hotel- en pensionhouders, als daar soms onverwachts gasten kwamen aanzetten.

Later verhuisde Job Berlijn naar de Bospoortstraat ongeveer op de plaats waar nu de moderne slagerij van Jongenotter staat. Daar was wel een ruime slachtplaats bij; dus kon de buurt het ritueel slachten niet langer van nabij mee maken.

Verdwenen kerkhof

Jacob Berlijn, die zich in de loop der jaren populair had gemaakt bij de bevolking, overleed op 2 december 1915, bijna zeventig jaar oud.

Hij werd in Wageningen begraven. Wel was er in die tijd in Ede ook nog een begraafplaats voor Joden, maar dit kerkhof was al geruime tijd gesloten. Gelegen aan het Maandereind, blijft dit kerkhof een beetje duistere geschiedenis, al kunnen oudere mensen het zich nog goed herinneren. Oorspronkelijk behoorde deze grond aan de buurt Ede-Veldhuizen; althans, op de jaarlijkse buurtspraak van 1792 kwam het verzoek van twee Joodse families, t.w. W. Cohen uit Veenendaal en A. Abrams te Ede, om dit terrein opnieuw als begraafplaats voor "afgestorvenen van Joodse gezindheid", ter beschikking te stellen. Dat woordje "opnieuw" is een duidelijke aanwijzing dat deze grond al eerder als zodanig dienst had gedaan.

De buurt beschikte goedgunstig; tegen een vergoeding van twee gulden per jaar werd het terrein genoemde families in erfpacht gegeven. In 1803 werd deze pacht tot één gulden teruggebracht, maar nu uitsluitend voor rekening van de fam. Cohen; blijkbaar is toen de fam. Abrams uit Ede vertrokken. Cohen bleek echter geen vlotte betaler; bij zijn overlijden in 1813 had de Buurt nog geen cent van hem ontvangen, al zijn later zijn weduwe en haar zoons deze verplichtingen trouw nagekomen. Het is niet bekend hoe lang deze pacht

is doorgegaan, maar op een of andere manier is de Buurt dit stukje grond ontfutseld. Bij de invoering van het Gemeentelijk kadaster in 1831 blijkt het terrein nu op naam van de kerk te staan, evenals trouwens de gehele Bree. Met die naam wordt bedoeld al de grond tussen Maandereind en Klinkenbergweg; de Breelaan is er nog de herinnering aan.

Veel mensen zijn er op dit Jodenkerkhof nooit begraven; het juiste aantal is onbekend; de laatste omstreeks 1865. Geleidelijk verwaarloosde het kerkhofje; aanvankelijk afgezet met een houten hek, later vervangen door een stenen muur, werd het door de jaren heen met onkruid overwoekerd. Niemand keek er meer naar om, tot de bierhandelaar H. v. Scherrenburg, die zijn zaak aan het Maandereind had met pal achter zijn huis het kerkhof, op het heldere idee kwam de grond te gebruiken als opslagplaats voor zijn lege vaten en kisten. Er werd hem nooit om huur op pacht gevraagd en mede daardoor werd de grond na zekere tijd als "verjaard" verklaard en hem, als gebruiker, toegewezen. In de twintiger jaren kocht de firma Roelofsen huis en grond van Scherrenburg, sloopte het eerste en liet het tegenwoordige pand, thans in bezit van de heer Toes, bouwen, waardoor het kerkhofje definitief verdween. Bij het grondwerk van

die bouw zijn inderdaad nog geraamtes gevonden en overgebracht naar de Alg. Begraafplaats.

Ongelijke strijd

Maar om nog even terug te komen op de begrafenis van Jacob Levy Berlijn: de meubelhandelaar G. v. d. Brink en de slager P. Blokker, waar wij direct nog op terug komen, jarenlang burens van de overledene, voelden zich verplicht deze op zijn laatste gang te vergezellen. Toen dan ook vanaf het sterfhuis de lijk-wagen, met twee volgrijtuigen voor de familie vertrok, schaarden zij zich daar achter, naar de gewoonte van die tijd. Natuurlijk, een hele tippel naar Wageningen, maar daar beurde geen van beiden zwaar aan. Men was lopen wel gewend en uiteindelijk konden zij te-

rug nog altijd de stoomtram nemen. Men vertrok in het geëigende tempo, maar na het passeren van het station, in de volksmond "de keet", lieten de koetsiers hun zwepen knallen, waarop de paarden in draf overgingen. Beduusd keken de twee elkaar aan, zetten er, met één hand aan hun hoge hoed, ook een soort galop in, maar moesten, ter hoogte van Reehorst, de ongelijke strijd opgeven. In arren moede wandelden zij naar huis terug waardoor Job Berlijn zonder de gebruikelijke burenplicht is begraven. Hij liet twee zonen na, Philip en Levy, waarvan de eerste de zaak voortzette, in 1920 vertrok de familie Berlijn naar Den Haag, waarna verdere gegevens over hen ontbreken. Onderstaande foto toont Job Berlijn met links van hem zijn vrouw, staande voor hun slagerij.

Een andere slager, die, afkomstig uit Akersloot, op 8 dec. 1888 in Ede neerstreek, was de zo juist genoemde Piet Blokker. Deze diende zich aan onder de welsprekende naam: "Mr. Vleeshouwer en spek-slager"; ook hij begon in de Molenstraat, destijds Dorp 44. De dokter had hem aangeraden, in verband met de gezondheidstoestand van zijn vrouw, naar de Veluwe te verhuizen; de dennenlucht zou haar goed doen. Blijkbaar geen slecht advies; hun huwelijk werd althans gezegend met elf kinderen, waarvan een paar echter al jong zijn overleden.

Met hondekar de boer op

Blokker had het de eerste jaren in Ede niet gemakkelijk, maar ging niet bij de pakken neerzitten. Hij redeneerde als Mohammed en de berg; als de klanten niet bij hem kwamen, nou dan hij maar naar hem; dus reed hij met een hondekar vol spek en vlees de omgeving af. Dat lukte; vooral in Lunteren was hij al gauw gezien; daar woonden in die tijd zijn beste afnemers. Hij bleef evenwel op de kleintjes letten; zoals in bijna alle plaatsen stond ook even voor Lunteren een tol. Om die met zijn kar te passeren moest vijf cent betaald worden. Weggegooid geld, volgens Blokker en spaarde dat uit door even voor de tol rechtsaf de Goorsteeg op te gaan, destijds een bijkans onbegaanbaar

zandpad, om met een grote boog, via de Bosweg, in Lunteren te komen. Dat tolgeld werd echter zwaar verdiend; de hond kon door dat losse zand de volgeladen kar onmogelijk trekken; hij had alle krachten van zijn baas erbij nodig. Om de vijftig meter bleven beiden, hijgend even uitblazen om tenslotte vermoeid en bezweet de Dorpsstraat te bereiken. Terug, met een lege kar, ging het beter. Het zware karwei op de heenweg was Blokker alweer vergeten en het idee de tolbaas een dubbeltje door de neus te hebben geboord, bracht hem in een tevreden stemming.

Geleidelijk begon Blokker zich in Ede beter thuis te voelen; hij mengde zich meer in het openbare leven en kwam daardoor wat meer op de voorgrond. Zo was hij in 1896 medeoprichter van de oudste plaatselijke sportvereniging, de gymnastiekver. "Sparta". Hij kreeg vaste voet in het dorp en mede daardoor verhuisde hij in het begin van deze eeuw meer naar het centrum, Grotestraat E.A. 68, een ruim winkel-huis met grote tuin, slachtplaats en rokerij. Dat huisnummer zegt niet veel meer, maar het pand lag aan de ingang van de Driehoek, thans, na ettelijke verbouwingen, firma Haffmans.

Borrel bij de slacht

Ook Blokker slachtte natuurlijk zelf, als het nodig was, heel vroeg in de week. Op de zondag lag ook bij hem het werk stil, maar zodra dan 's nachts de torenklok twaalf uur sloeg, hield hij de zondagsrust voor gezien en ging aan de slag. Het varken werd uit zijn hok gehaald, vakkundig gekeeld en opengesneden, aan de tak van een boom gehangen om uit te lekken. Na een paar uur rust werd in de vroege morgen het dier uitgebeend, in de winkel gehangen en konden de klanten zich geen verser vlees wenssen. Op een morgen dat er weer geslacht moest worden, was Blokker ziek. Te beroerd om op te staan liet hij Koops, de slachter, halen. De veertienjarige zoon Marinus, die al meer met dat bijltje had gehakt, zou helpen. Deze Koops was een bekend man: klein van stuk, met een warrige baard en omgord met een riem waaraan de benodigde gereedschappen bengelden. Bij vrijwel iedere burger die een varken wilde slachten, nam hij dat baantje op zich. Het tarief was zestig cent per varken met de stilzwijgende conditie: na het steken een borrel, een tweede als het dier aan de ladder hing en een afzakkertje als de boel aan de kant was. Op die slokjes was Koops zeer gesteld; men kreeg soms de indruk dat die zestig cent maar bijzaak was. Hij was een spe-

cialist op slachtgebied; behendig werd het dier door middel van een touw, aan één der achterpoten gebonden, omvergetrokken, vervolgens de keel doorgesneden om ten slotte dood te bloeden. Het is voorgekomen dat Koops, verlangend naar zijn eerste neutje, na gestoken te hebben, wat al te vlug naar de keukendeur slofte. Nadat hij deze eerste achterover had geslagen en met een ketel kokend water voor het ontharen terugkwam, bleek tot zijn grote schrik, het dier verdwenen. Gelukkig voor hem wees een bloedspoor de weg die het varken in zijn doodsangst had afgelegd; het lag dood onder een hooimijt.

Dus nam Koops voor een keer het slachten voor Blokker waar, geholpen door Marinus, die er echter niets van begreep dat de slachter, zo opgewekt begonnen, geleidelijk kortaf en op het laatst zelfs chagrijnig werd. Nadat alles klaar was, gaf Marinus hem de zestig cent, waarop Koops vertrok, al mopperend op alle slagers, die hij, als de nood aan de man kwam, hielp, maar nog geen borreltje konden missen. Marinus vertelde dit eigenaardige gedrag van Koops aan zijn vader, die een licht opging en vroeg: "Heb jij hem dan geen borrel geschonken". Op het ontkennende antwoord van de jongen, die van deze gewoonte niet op de hoogte was, viel Blokker uit: "Sufferd, nou helpt hij ons nooit meer".

Met de tijd mee

Voor de slagers uit die tijd was het een terugkerend probleem hoeveel en wat zij moesten slachten; als het goed was moest alles in een paar dagen verkocht zijn. De moeilijkheid bestond er in hun waren goed te houden; koelkasten stonden nog in de kinderschoenen. Omstreeks 1910 kwam de eerste bij slager Blokker in bedrijf; een grote stevig getimmerde kast met onderin twee zinken bakken, waar een blok ijs werd ingelegd. Elke ochtend kwam vrachtrijder Lagerwey zo'n geweldig brok ijs brengen dat in een ijsfabriek te Arnhem gefabriceerd werd. Deze staaf werd door midden geslagen en in elke bak een stuk gelegd, voldoende om de kast vier en twintig uur koel te houden.

Piet Blokker was één van de eerste slagers die over telefoon beschikte, een mens moet nu eenmaal met zijn tijd meegaan. Het aantal abonnees was nog bescheiden; hij werd aangesloten onder no. 21; voor de aardigheid, houthandel Tulp bezat no. 1. Dat ook aan die telefoon een keerzijde zat, kwam Blokker al gauw achter. Om het bekende telefonische grapje met de vraag of hij nog varkenspoten had, om dan na zijn opgewekte bevestiging te horen: "Dan zult U wel beroerd lopen", kon hij woest worden. Ook de bestelling van een mevrouw die zich wel met naam en adres bekend

maakte: "Slager, graag een half ons zeer dun uitgesneden rookvlees, voor twaalf uur bezorgen" kon hij maar matig waarderen. Maar toch fietste even later een van de jongens met het gevraagde in de mand naar het opgegeven adres en troostte Blokker zich met de gedachte dat diezelfde mevrouw volgende week een bestelling van een pond of vier rollade kon doen.

Vette weken voor de slager

Een paar gouden weken beleefden de Edese slagers na 1 augustus 1914; op die dag werd door klokgelui en aanplakbiljetten de mobilisatie van het Ned. leger afgekondigd. Het dorp stond op zijn kop; blijkbaar was het halve leger naar Ede gedirigeerd. De Grotestraat leek één militair kamp; de kazernes konden deze toevloed bij lange na niet verwerken, dus werden de mannen ondergebracht in kerken, scholen en bij particulieren. De straten wemelden van militairen die plotseling zo ver van huis, contact zochten met de burgers. In de vroege morgenuren stonden lange rijen soldaten voor de paar pompen om zich te wassen; ook in sanitair opzicht was Ede niet op een dergelijke invasie voorbereid. Om het kerkplein stonden honderden paarden, links en rechts gevorderd, want paardekracht was destijds in het leger onmisbaar. Al die militairen moesten natuurlijk

gevoed worden. De commandant van de menagedienst bestelde bij alle slagers op korte termijn enorme hoeveelheden vlees, veel meer dan zij konden leveren. Wijselijk liepen zij daar niet mee te koop, maar trokken direct de boer op.

Ditmaal was er geen tijd voor langdurig pingelen en handje klap; zij namen wat zij krijgen konden en er werd aan de lopende band geslacht. Zelfs op zondag ging voor een groot deel het kopen, vervoeren en slachten door. Na een paar weken ging het vet er af; de organisatie van het leger kwam op dreef; de manschappen werden voor een deel in tenten ondergebracht, terwijl de rest in omliggende dorpen werd ingekwartierd. Bovendien probeerden

slagers uit de omgeving vooral uit Veenendaal, met succes, een graantje mee te pikken, zodat de handel weer op een concurrentie-niveau kwam te liggen.

Van vlees naar speelgoed

In 1920 deed Piet Blokker een merkwuurige stap; hij kocht het volkskoffiehuis op de hoek van de Bergstraat en stortte zich in de glas- en speelgoedhandel, de slagerij aan Marinus overlatend. Later heeft zijn zoon Nico de galanteriezaak, om een woord uit die tijd te gebruiken, overgenomen en uitgebreid. Het was geen domme zet van Piet Blokker, jarenlang is het de meest bekende

speelgoedzaak van Ede geweest. Marinus trok in 1921 naar het Maandereind waar de zaak nu nog gevestigd is, al zwaait nu een kleinzoon van Piet Blokker de scepter.

Natuurlijk waren er meer slagers in de periode van Berlijn en Blokker, maar hun namen zijn het beste blijven hangen. Eén willen wij nog even noemen: D.v. Hunnik, die op 28 nov. 1895 vanuit Veenendaal in Ede kwam wonen. Zijn slagerij bevond zich op de hoek van de markt, later de zaak van G. Horst. Het

pand is inmiddels gesloopt. D.v. Hunnik was niet alleen bekend als slager maar meer nog door zijn vele jaren raadslidenschap. Hij had zitting in de Gemeenteraad van 1915 tot 1927 om vier jaar later opnieuw gekozen te worden tot 1939. Misschien dat we nog eens op de gemeenteraad van die tijd, met v. Hunnik, die daarin een markante figuur was, terugkomen.

H.J. Nijenhuis.

Een jaar Museum Oud-Ede

Het museum werd in het voormalige stationsgebouw Ede Centrum geopend op 25 januari 1975. Op die dag waren er ongeveer 700 bezoekers. Vooral in de middag hebben veel leden van hun belangstelling blijk gegeven.

Ook de pers was ter gelegenheid van de opening goed vertegenwoordigd t.w. het NOS-journaal, de Edesche Courant, Edese Post, De Nieuwe Krant, Utrechts Nieuwsblad, Barneveldsche Courant, de Telegraaf, Evangelisch Dagblad, Weekblad Veldhuizen en het personeelsblad van de N.S. "De Koppeling".

Aan betalende bezoekers mocht het museum er 5800 ontvangen. Hierbij geteld de bezoekers van de eerste

dag, geeft een totaal van 6500.

Voor het eerste jaar is dit niet gering en het geeft dan ook een zekere voldoening, temeer omdat er tijdens de zomermaanden van een inzinking sprake was, waarschijnlijk door de hitte.

Door onze vrijwillige hulpkrachten zijn er diverse rondleidingen verzorgd; er kwamen 9 klassen van lagere scholen, 9 middelbare scholen, 2 groepen bejaarden, 1 personeelsvereniging, 3 damesgroepen, 2 padvindersgroepen, 1 padvindstersgroep en bovendien nog 4 paartjes om hun trouwfoto's in het museum te laten maken.

Er zijn 3169 kaartjes verkocht van f 1,--, 1170 kaartjes aan kinderen, bejaarden en C.J.P.-houders en bovendien 371 gezinskaarten.

Nu er een museum is, stijgt het ledental van de vereniging Oud-Ede gestadig, maar ook diverse leden zijn erg actief in het winnen van nieuwe leden.

In de afgelopen maanden zijn er diverse activiteiten door het museum op touw gezet, hier volgen ze:

In de heideweek deed een versierde wagen mee in het heide-corso; in de maand juli heeft de fam. Drabbe tweemaal een demonstratie spinnen en knippen gegeven; in de maanden juli en augustus was er demonstratie spinnen door de fam. v.d. Ende uit Arnhem;

Mevrouw de Vos uit Wageningen kwam in september en oktober pottenbakken en in oktober en november was er een kantklosster uit Arnhem. Verder is er een sigarenmaker geweest. Deze vakman was gratis ter beschikking van het museum gesteld door de sigarenfabriek "Ritmeester" uit Veenendaal. Een demonstratie die was ingelast om het bezoek aan een lezing over tabak te stimuleren.

Tot besluit was er in 1975 een demonstratie-middag georganiseerd met spinnen, weven, kantklossen, pottenbakken en een bijenkorfmaker.

Van 3 t/m 17 mei is door het museum in samenwerking met de Verzetsgroep uit Ede een tentoonstelling georganiseerd over de jaren 1940-'45. Er is aan de bezoekers

geprobeerd duidelijk te maken wat het voormalig verzet heeft gedaan.

Mevrouw Spoor uit Ede heeft in de maanden juli en augustus haar verzameling poppen en kinderspeelgoed geëxposeerd wat helaas (waarschijnlijk door het voor musea te mooie weer) weinig bezoekers trok.

Van 8 december 1975 t/m 4 januari 1976 was er door het museum in samenwerking met de Federatie een tentoonstelling van muziekinstrumenten e.d. georganiseerd. Vrij velen hebben deze expositie, die ging over het verleden en heden van de muziekkorpsen, bezocht.

Het is aan de lezer van dit jaarverslag om te beoordelen of het museum aan een behoefte voorziet in Ede.

Nog twee cijfers willen wij u ten slotte niet onthouden: er werden in het afgelopen jaar 400 ansichtkaarten verkocht en 14 boeken.

De museum-commissie bestaat uit de heren:

Bolwerk (voorzitter), van Gent, v.d. Pol, v.d. Woude en Zuurdeeg.

De museum-werkgroep bestaat uit de heren:

Hulstein, Smit, Verhaaff en Jager.

De beheerders zijn de heer en mevrouw B.L. Jager.

De museumwerkgroep heeft diverse malen hulp gehad van de heren de Bruyn, van Beek en Beek.

Ook de vrijwilligers mogen niet onvermeld blijven, want zij zijn het die rondleiden en de bezoekers ontvangen. Zonder hen kan het museum niet draaien.

Het zijn de dames Hendriksen, van Dijk en Teunissen en de heren van As, Baas, de Bruyn, Beek, Verhaaff, de Nooy en Wiegeraadt.

Nieuwe aankopen in het jaar 1975 zijn:

hekel voor wol, witte aardewerk schaal, bedsteen, snoeibijl, schil-
schop, kromme naald voor rietdek-
ker, rechte naald, spijtijszer, hand-
gesmede bijl, booromslag, bikbeitel,
sleutel, meelschep, zakhaak, oven-
deur, dweilstok, schieter 2x, af-
tekenblok, houten hamer, passer
voor timmerman en sleutel voor vel-
genmaker.

In bruikleen gekregen:

3 borrelglasjes, zeepmakerij, kant-

kloskussen, hekel voor vlas, bijen-
korf, ambrosius korf voor imker.

Geschonken voorwerpen:

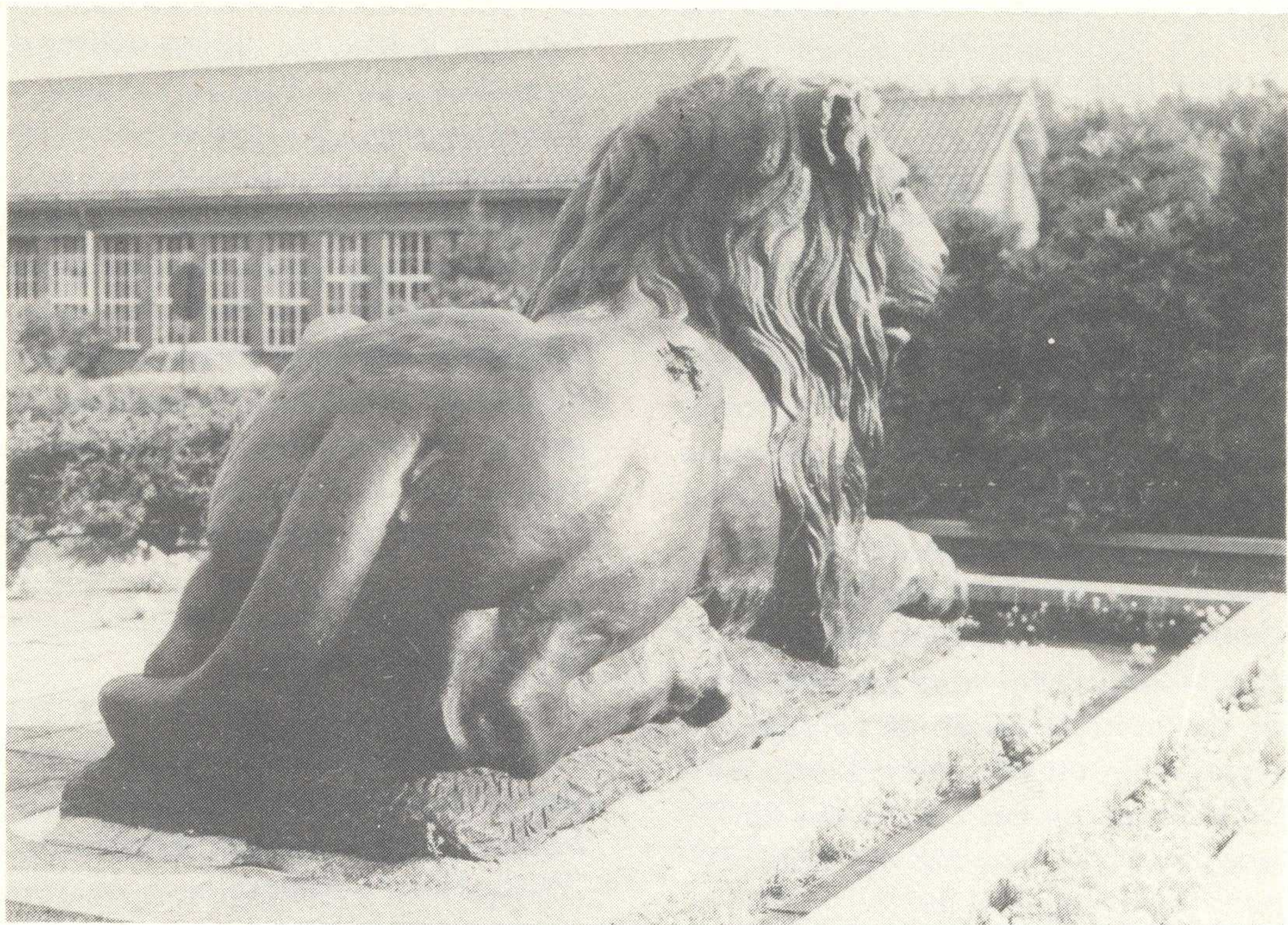
wasbord, foto's heideweek en
vluchtelingenkamp, metselaarsge-
reedschap, schilderijen Harskamp,
2x munt stad Utrecht, boeken en
foto Doesburgermolen, boerenhemd,
dienblad op schraag, 2 schilderijen
Torenstraat, handkorenmolen, was-
tobbe tweepoot, deel 1 en 2 gesch.
Ede boekjes, oude duimstok, schaaf,
voetenkussen, tondeldoos, bril met
koker, graanschop, ploegschaaf,
werkjas en strijksel en nog 3 pen-
tekeningen.

Alle bruikleengevers en schenkers
hartelijk dank. U kunt er verzekerd
van zijn, dat de bezoekers van het
museum deze gaven zeer op prijs
stellen.

De Rotterdamse leeuw in Ede

In Ede staat op het terrein van de Elias Beeckmankazerne een stenen leeuw op een voetstuk. Het monument blijkt in bruikleen te zijn gegeven door de Gemeente Rotterdam. Een veertigtal jaren geleden sierde de leeuw met drie andere leeuwen de hoeken van de Koningsbrug ter plaatse.

Het waarom van de verhuizing ligt in het recente verleden, maar weinig Ede-
naren zullen hier het juiste antwoord op kunnen geven. Daarom voor Oud-Ede
een vluchtig stukje Oud-Rotterdam.

In de strijd om de Koningsbrug is ook de Edese leeuw 'gewond' geraakt.

Foto: P. v.d. Jagt.

De beeldhouwer J. Keerbergen maakte de leeuwen in opdracht van de stad Rotterdam voor de nieuwe Hofpoort, die in 1772 in gebruik werd genomen. Zij werden geplaatst op de hoeken van het poortdak en begonnen hun bestaan in de woelige jaren, die aan de Franse tijd voorafgingen. De tijd waarin patriotten en prinsgezinden elkaar te lijf gingen, waarin Kaat Mossel naam maakte in de Maasstad door haar niet aflatende persoonlijke bijdrage in de strijd tegen de "kezen" (scheldnaam voor de patriotten) en prinses Wilhel-

mina werd tegengehouden bij Goerjanverwellesluis.

SANSCULOTTES EN KOLONIALEN

De haveloze "Sansculottes", die na de Franse revolutie de Rotterdammers "vrijheid, gelijkheid en broederschap" kwamen opdwingen, trokken onder de leeuwen van de Hofpoort door, evenals de vrijwilligerscorpsen, die na hun vertrek bij Waterloo de pas herkregeen vrijheid zouden bevestigen.

De mode veranderde het uiterlijk van de voorbijgangers: de heren kregen hoge hoeden en de dames pijpekrullen onder de luifelhoeden. Op reis wilde men niets te kort komen. Dat betekende een gesleep met valies, karbies, ja, mantel en vooral de stok niet thuis te laten, want hoe kun je anders laten zien dat er een zilveren knop op zit.

Dit alles ging voorbij, lopend, te paard, in rijtuig en diligence of dromend op het achterdek van de trekschuit. Een reis door Holland duurde, zeker in die slome trekschuit lang, heel lang en eenmaal op de thuisreis keken de reizigers ongeduldig uit naar het poortje met de leeuwen op het dak, want dat was het eerste wat zij van stad of buurt terugzagen.

Het schouwspel duurde tot 1833, toen de Hofpoort ten prooi viel aan een smakeloos saneringsplan en de slopers er op werden losgelaten. De leeuwen werden wel gespaard en kregen zelfs een nieuwe bestemming. Op 13 september 1860 opende Koning Willem III officieel de Koningsbrug voor het toenmalige verkeer. Op iedere hoek van de brug lag een stenen leeuw en weer ging van alles aan hen voorbij. Opa's met kleinkinderen en een mond vol verhalen over vroeger, toen ze zelf nog aan dat bedrijvige leven deelnamen en de leeuwen nog op de Hofpoort lagen. Moeders met struikelende

peuters en tassen vol boodschappen. Mannen in blauwe kielen achter de over de keien ratelende handkarren. Straatjongens, hollend om een sleeperswagen in te halen. Soms bleven de mensen kijken naar de kolonialen, als die op weg naar hun uitreis over de Koningsbrug marcheerden. Zo schilderde Isaïc Israëls ze, in de druilerige regen met voorop een pijper en een tamboer. Dat schilderij kunt u zien in het rijksmuseum Kröller-Müller op de Hoge Veluwe.

DUITSE PARACHUTISTEN EN HOLLANDSE MOED

Rotterdam veranderde. Er kwamen nieuwe buurten en vlakbij de brug verrees in 1898 het nog bestaande "Witte Huis". Andere bruggen verdwenen met het dempen van de binnehavens, maar de Koningsbrug, in de volksmond hardnekkig "Vierleeuwenbrug" genoemd, bleef nog dienst doen. Haar Rotterdamse geschiedenis zou nog een hoogtepunt beleven gedurende vijf zonnige meidagen in het jaar 1940.

De brug maakte toen deel uit van het vijandelijk operatieplan. In de vroege morgen van de 10e mei bezetten Duitse parachutisten de brug. De Nederlandse verdediging zag het strategisch belang van de brug in en oordeelde herovering noodzakelijk. Een handjevol vrijwilligers, voornamelijk mannen van de Genie-

troepen, bestormde en heroverde de brug, die daarna de gehele dag omstreden bezit bleef. Het was een ongelijke strijd tegen goed bewapende en vooral goed voorbereide keurtroepen, die een eervolle vermelding verdient in de geschiedenis van Rotterdam.

Het is deze erkenning die het Rotterdamse gemeentebestuur heeft doen besluiten één der leeuwen in bruikleen af te staan aan het Regiment Verbindingstroepen in Ede, dat de tradities van het Regiment Genietroepen heeft overgenomen.

WAAKZAAM EN WAARDIG

In de symboliek is de leeuw een voor veel, zij het verwante rollen gekozen dier, waarbij moed en waakzaamheid afwisselend in onder- of boventoon nuanceren. De klimmende of klauwende leeuw was oorspronkelijk de strijdlustige vertegenwoordiger van het keizerlijk of koninklijk gezag en als zodanig te herkennen op wapenschilden van diverse middeleeuwse gravenhuizen. De liggende (soms ook staande) leeuw symboliseert de getrotseerde en overwonnen dood. Het appelleert onder meer aan Daniël in de leeuwekuil, het bekende bijbelse verhaal. Het is de leeuw op grafmonumenten waar in wapenrusting liggende ridders hun voeten tegen laten rusten.

De leeuwen op de Hofpoort lagen op de hoeken en keken naar vier richtingen, zodat de rol van waakzaamheid hier aannemelijk lijkt. Bedenken wij daarbij dat Rotterdam vaker het doel van een verrassingsaanval is geweest, dan lijkt een dergelijke opvatting vanzelfsprekend. Maar wat de beeldhouwer werkelijk gedacht heeft, toen hij zijn beitels en gutsen in de nog vormloze steen dreef, kunnen wij uiteindelijk slechts gissen.

Zeker is dat de leeuw op het terrein van de Elias Beeckmankazerne een monument is, dat waardig herinnert aan hen die de moed hadden de dood te trotseren. Een monument dat een opschrift op het vaandel van het Regiment Verbindingstroepen treffend illustreert: ROTTERDAM 1940.

J.H.M. Strijbos.

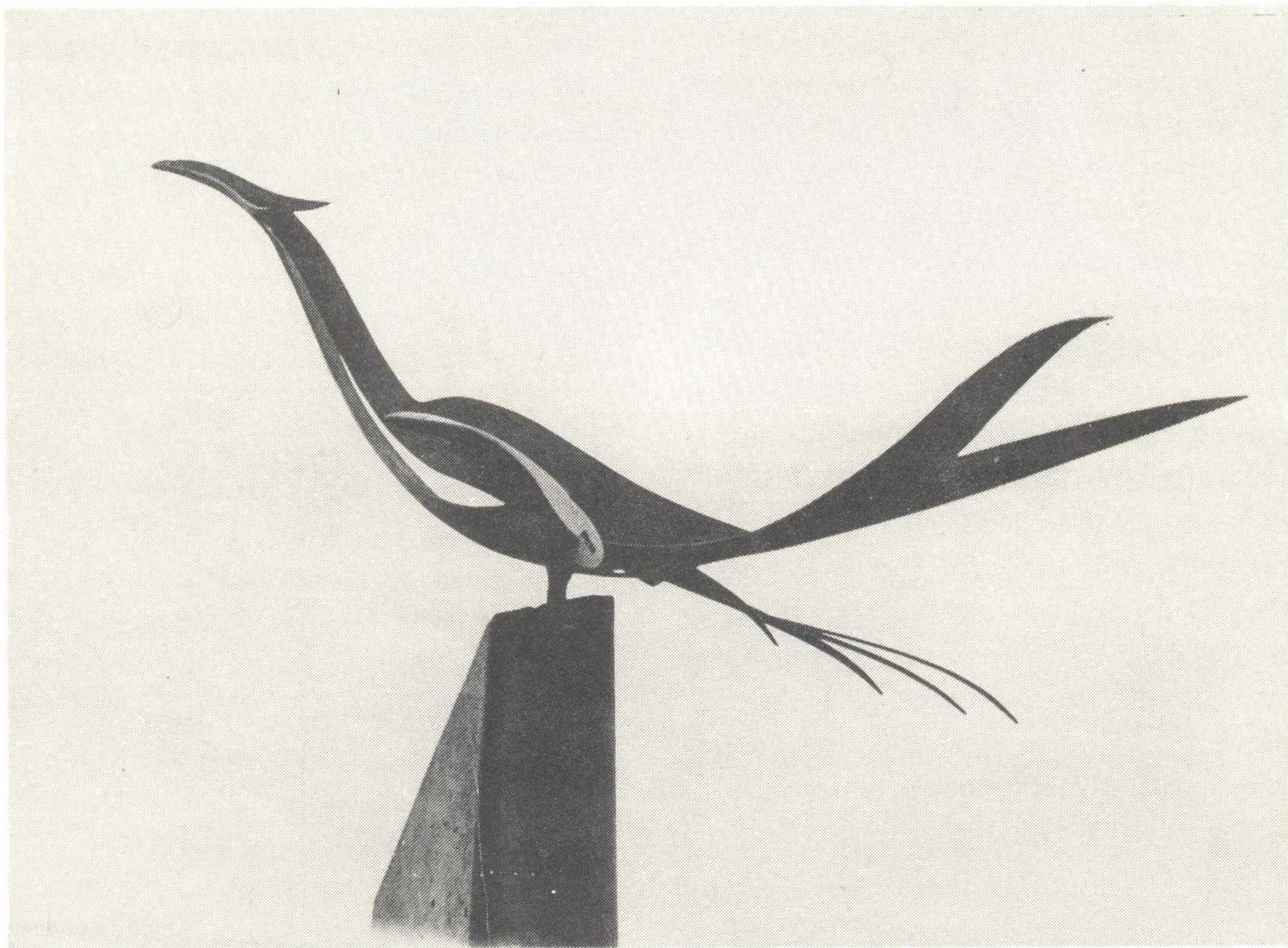
"Ede Zien"

tijdens de paasvakantie

Van 15 april tot en met 2 mei a.s. wordt in de zalen van het museum Oud-Ede een gedeelte geëxposeerd van de fotocollectie van de heer A.J. de la Mar. Velen zullen de Edenaar De la Mar kennen, al is het alleen maar van zijn ragscherpe en raakgeschoten foto's van ons dorp en zijn omgeving. Die zullen dan ook in ruime mate en op royaal formaat (30 x 40 cm) vertegenwoor-

digd zijn op de tentoonstelling, welke geopend wordt door de heer J. de Nooy.

Het zal voor heel wat Edenaren een openbaring zijn hun woongebied nu eens (van de) Mar-kant te bekijken. Zoals bijvoorbeeld de vogel die het luchtlandingsmonument op de Ginkelse hei bekroont. De fotograaf De la Mar koos deze als vignet voor de expositie.

Veel belangstelling voor de Maanderbuurt

Dr. Van Oosten Slingeland sprak
voor Oud-Ede

Het was vol in "Ons Huis" op 19 januari jl., waar dr. J.F. van Oosten Slingeland de leden van Oud-Ede en andere belangstellenden een overzicht gaf van de geschiedenis van een van de oudste nederzettingen van onze streek, de buurtschap Manen.

De heer Van Oosten Slingeland, eertijds rentmeester van Kernhem, promoveerde op een proefschrift "De Sysselt". Dat hij zich minstens net zoveel interesseert voor en afweet van de Maanderbuurt, komt omdat de geschiedenissen van beide ook thans nog overbekende Edese gebiedsdelen ten nauwste met elkaar verweven zijn. Immers de weideplaats voor de schapen van de Maanderboeren was de Sysselt. Dagelijks trokken zij met hun kudde heen en terug langs de wegen en paden, waar wij nu o.a. de Parkweg, de spoorlijn naar Utrecht, het Beatrixpark en de kazernes weten, over de wildwal naar de heide.

Door de uitbreidingen en veranderingen van wegen en bebouwing die Ede in de laatste decennia heeft, is er welhaast niets meer terug te vinden van de vroegere grenzen van de buurtschap Manen, zoals wij ze op een "Fiets- en wandelkaart van Ede en Omstreken" uit de veertiger ja-

ren van onze eeuw nog duidelijk konden bepalen.

Het vroegere Manen besloeg een langgerekt gebied van zo'n vijf kilometer lengte en een breedte van twee kilometer dat in het westen begon bij de bekende boerderij Het Pakhuis, tussen de bij velen nog bekende Schuttersteeg (Spennesteeg of Spindersteeg in het noorden en de Maanderdijk in het zuiden, resp. de grenzen met de buurt Veldhuizen en Bennekom. Wat we daar nu nog van terugvinden zijn slechts enkele flarden. De naam van de buurt zelf wordt intussen bewaard door de naar haar genoemde wegen, al of niet verlengd.

Nu was de Sysselt niet bepaald rijk aan heidevelden en hoe meer heimen ter beschikking had voor zijn schapen, hoe beter, dus is het niet te verwonderen dat er nogal gekift werd over de oost- en noordgrenzen van de Maanderbuurt/Sysselt. Zo is er een slepend (van 1641 tot 1645) proces bekend dat voortkwam uit een al veertig jaar lang gekrakeel tussen de Maanders en de Veldhuizenaren, waarbij de eersten de heer van Kernhem op hun hand hadden. Veel hielp het niet, er werd tenslotte een rechte lijn getrokken via de Spennesteeg en de

Twaalfapostelenheuvel tot aan de weg naar Renkum en daar hadden die van Manen zich maar aan te houden. Aldus het handgericht van 22 april 1645.

De ontginning van de Maanderbuurt is een proces van eeuwen geweest. Er zijn in de loop van de tijd heel wat "ponden" (in de veertiende eeuw tot de zestiende eeuw ongeveer 1 gulden) door de boeren betaald voor het centraal ontginnen van hun woeste of natte gronden voor het in de achttiende, begin negentiende eeuw tot enig resultaat leidde. Daarvoor was er op de graslanden ten noorden en zuiden van de Maanderbuurtweg, die zelf op een zandrug lag en op de woeste gronden in het westen daarvan, maar een slechte afwatering.

Namen die aan al dat water herinneren: Floddergat, Maanderbroek, Rietkampen.

Reeds in de Karolingische tijd ($\pm$ 1000 na Chr.) stonden er boerderijen langs de Bovenbuurtweg, maar dicht bevolkt is de Maanderbuurt niet geweest. Zo woonden bijv. in 1647 op een gebied van ca. 1100 ha slechts 27 gezinnen.

Machtig man in de Maanderbuurt was de graaf van Kuilenburg, die rond het midden van de zestiende eeuw de meeste boerderijen, veel woeste en veengrond bezat. En ... hij die venen bezat was machtig want gefortuneerd. Veen betekende turf, een gewild artikel, dat via de

zijkanalen van en de Veenendaalse Grift zelf naar het westen werd verscheept en verkocht.

Van die tijd af is er betrekkelijk veel bekend over de buurt. Zo zijn de kaarten van de rentmeester van de graaf nog aanwezig. Uit de registers van oprukking (betalingen om niet horig te worden), die dateren uit 1620 is veel te leren. En tenslotte bewaart het gemeentearchief het buurtarchief van na de brand in 1685.

Herhaaldelijk komen wij daarin nu nog bekende namen tegen als Groot- en Kleinheest, Groot Herman Derkszgoed, Johan Frankengood en Haverkamp en het al genoemde Pakhuis, destijds opslagplaats voor de wol, die per schip van daar naar het westen ging.

Andere eigenaren van delen van de Maanderbuurt waren burgemeester Van Eck van Arnhem en de familie Van Dedem. In tegenstelling tot Kernhem dat door de eeuwen heen in één hand bleef werd Manen vooral na de graaf van Kuilenburg een versnipperde buurt. Verdeling en vererving waren daar de oorzaak van. Hoogtepunt in dit proces was de verkoop van zijn bezittingen aan de pachters door Coenraad van Dedem in 1820.

Rond de laatste eeuwwisseling ging de buurt in omvang sterk achteruit. De eigenaars zagen meer in geld dan in hun grond die agrarisch weinig voorstelde.

Werd in de laatste twintig jaar van de negentiende eeuw voor f 6.000,- grond verkocht, de volgende tien jaar ging de rest voor f 92.000,- van de hand. In 1911 werd ten slotte voor f 8.000,- het onderhoud van de wegen aan de gemeente overgedragen en was de buurt als gemeenschap ter ziele.

Het tweede deel van de avond werd gevuld met een aantal dia's van kaarten en door velen nog goed gekende en nog bestaande situaties.

Meer nog dan tekst geven deze een beeld van de ontwikkeling van de buurt in de loop der jaren.

Van veel gemeenten in Gelderland zijn goede kaarten en plattegronden aanwezig. Samen met de kohieren geven zij veel informatie over eigenaren, grootte en kwaliteit van percelen. Zo ook met die van de Maanderbuurt, voor een groot deel door de heer Van Oosten Slingeland zelf vervaardigd en na afloop van zijn studie bestemd voor Oud-Ede. Verrassend was het o.m. om te zien hoe de kaarten van 1832, toen de kadastrale vastlegging een feit werd, zo op die van de graaf van Kuilenburg gelegd konden worden. De 'Kuilenburgse' bezittingen zijn daarvoor precies terug te vinden.

Hopelijk duurt het niet te lang vóór de studie van de heer Van Oosten Slingeland in boekvorm verschijnt. Aan de toehoorders te merken zal er belangstelling genoeg voor zijn.

Van het museum

Iedere woensdagavond is er in ons museum gelegenheid mee te helpen bij het restaureren van museumvoorwerpen. Er moet nog heel wat roest worden afgekrabd, geschuurd en gelakt. Iedereen die iets "in natura" voor het museum wil doen is die avond van 7 tot 10 uur van harte welkom.

Ook voor de weekends zoeken wij nog vrijwilligers om van 2 tot 5 uur bezoekers rond te leiden en over het tentoongestelde te vertellen.

In het nieuwe jaar werden aan het museum al weer diverse schenkingen gedaan. Een willen wij vast noemen vanwege zijn bijzondere herkomst. De heren Nijburg en Methorst deden als bemanning van de kolkzuiger op de gemeentelijke vuilnisstortplaats een unieke vondst. Tussen het vele waardeloze afval visten zij antiek schoenmakersgereedschap uit, waarmee zij met spoed naar het museum reden. Daar werd een en ander dankbaar aanvaard. Zo ziet u, als iedereen meewerkt wordt onze collectie steeds groter en completer. Wie kan ons helpen aan een foto van de pomp in de Torenstraat? In de eerste maanden van dit jaar hebben 15 leerlingen van de Minerva Mavo te Ede voor een tentamen geschiedenis de historie van onze gemeente uitgediept. Een lofw aardig initiatief, waar het museum dan

ook alle medewerking aan heeft gegeven. Wellicht vindt dit voorbeeld navolging op andere Edese scholen. U bent welkom.

Wist u dat er een artikel over het museum Oud-Ede heeft gestaan in het weekblad Viva, nieuwe stijl.

De redactie van Viva heeft tien musea onder de loep genomen, waarvan zij verwachtte dat die interessant genoeg waren voor hun

lezers. Alweer een reden om ons te verheugen, want dank zij dit artikel hebben of zullen nieuwe bezoekers ons museum leren kennen.

Sinds het bestaan van de 65+ kaarten hebben 9 bezoekers van hun pas gebruik gemaakt.

Het museum is, op de maandagen na, elke middag geopend van 2 tot 5 uur.

Nieuwe straatnamen

door J. Das, archivaris.

De oplettende wandelaar zal dezer dagen in het centrum van Ede twee nieuwe straatnamen zijn opgevallen.

De zijgevel van boekhandel Pel in de Grotestraat is kortgeleden voorzien van het naambord Brouwershoef, terwijl verderop in dezelfde Grotestraat aan het kantoor van de gemeenteontvanger het bord met de nieuwe naam Posthoornstraat is opgehangen. Twee namen die de herinnering aan twee historische Edese begrippen levend houden.

Brouwershoeve

Meer nog dan de oorspronkelijke naam (het is immers het eigenlijke begin van de Brouwerstraat, maar werd door de nieuwe markt totaal

daarvan vervreemd), verwijst de pas herdoopte Brouwershoef naar de nog niet eens zo lang geleden gesloopte Brouwershoeve.

Blijkens de kadastrale leggers bestond dit gebouw reeds in 1831.

Het werd toen bewoond door Dirk Brouwer, die er overigens blijkens de belastingregisters in 1811 ook al woonde. Nu vertonen de belastingregisters een hiaat over de periode 1807 - 1811. In het verpondingsregister van 1806 komt hij niet voor en aangezien dit register en voorgaande delen geen huisnummers aangeven, de huisnummers werden vermoedelijk eerst in 1811 ingevoerd, is het niet meer na te gaan wanneer de Brouwershoeve is gebouwd.

Ik neem graag aan, dat het gebouw reeds eerder dan 1811 zal hebben bestaan.

Dirk Brouwer oefende het bij zijn naam passende (of was het juist andersom?) beroep van bierbrouwer uit en wel tot aan zijn overlijden op 19 augustus 1841.

Of vóór hem ter plaatse ook reeds bier werd gebrouwen heb ik niet kunnen achterhalen.

Hij was tevens vanaf 1818 tot aan zijn dood assessor (wethouder). Zijn weduwe heeft het bedrijf nog tot haar overlijden op 2 september 1846 voortgezet. Enkele jaren later werd de brouwerij, die op het perceel naast de Brouwershoeve stond, afgebroken.

Sedertdien is het gebouw diverse malen van eigenaar veranderd. Hier- van noem ik slechts mej. R.M.E. Knuttel en de heer G.J.C. Caval- jé.

Tegen het einde van de vorige eeuw was er een zg. kost- en dagschool in gevestigd en wel achtereenvol- gens de instituten Lindenhovius (ca. 1894-ca. 1896) en Wieringa (ca. 1896-ca. 1902). Laatstgenoemde noemde zijn instituut "Erica".

Hij verkocht het gebouw omstreeks 1902 aan de "Vereeniging Christe- lijke School voor M.U.L.O." te Ede, die er een Mulo-school in ves- tigde, welke school in 1908 werd verplaatst naar de toen gereedge- komen school in de overtuin van het Hof van Gelderland. Deze school werd in 1912 overgedragen aan de

gemeente en heeft tot voor enkele jaren bestaan.

De Brouwershoeve, of die naam toen ook al in zwang was is mij niet be- kend, werd verkocht aan de Edesche Bouwmaatschappij, die het op haar beurt weer verkocht aan C. den Ouden, directeur van de Edesche Machinefabriek. Blijkens het kadas- ter liet deze het omstreeks 1916 enigszins verbouwen. Ongeveer 1958 kwam de gemeente Ede in het bezit ervan, die het enkele jaren geleden liet afbreken.

Bij deze afbraak zijn geen sporen gevonden van onderaardse gangen, die er volgens de overlevering ge- weest zouden moeten zijn.

Uit het archief is mij niet gebleken waartoe het gebouw na het vertrek van de Chr. Mulo in 1908 heeft ge- diend. Herinner ik mij wel, dan heeft de P.G.E.M. er de laatste jaren in gehuisd.

De Posthoorn

De andere onlangs door de gemeen- teraad vastgestelde straatnaam, de Posthoornstraat, loopt tussen de No- taris Fischerstraat en de Grotestraat. Dit steegje stond op een oude kaart van Ede aangegeven als het Post- hoornsteegje. Later schijnt deze naam te zijn verloren gegaan.

De naam is ontleend aan een her-

berg genaamd de Posthoorn, welke destijds was gelegen aan de Notaris Fischerstraat en bij velen bekendheid genoot door de erachter gelegen kegelbaan.

Deze herberg werd in of omstreeks 1761 gebouwd door de toenmalige scholtis des Ambts, Derk van der Hart. De van der Harts waren van huis uit herbergier. Oorspronkelijk bezaten zij een andere herberg, ook Posthoorn genaamd, welke was gelegen op de plaats waar later het huis stond, bij oudere Edenaren nog wel bekend als dat van dokter Weyer. De oude Posthoorn wordt nog genoemd in stukken uit het begin van de vorige eeuw, maar werd korte tijd later afgebroken.

Blijkens het resolutieboek der ambtsjonkeren - een boek waarin de besluiten van deze heren staan opgetekend - zou Derk van der Hart de (nieuwe) Posthoorn hebben gebouwd, voornamelijk om "Haar Hoog Welgeborenen een goede en commode Ampts Camer te besorgen", waarvoor de ambtsjonkers hem jaarlijks voor de huur van die kamer een bedrag van f 50,- zouden betalen, mits dat deze kamer niet door derden zou worden gebruikt.

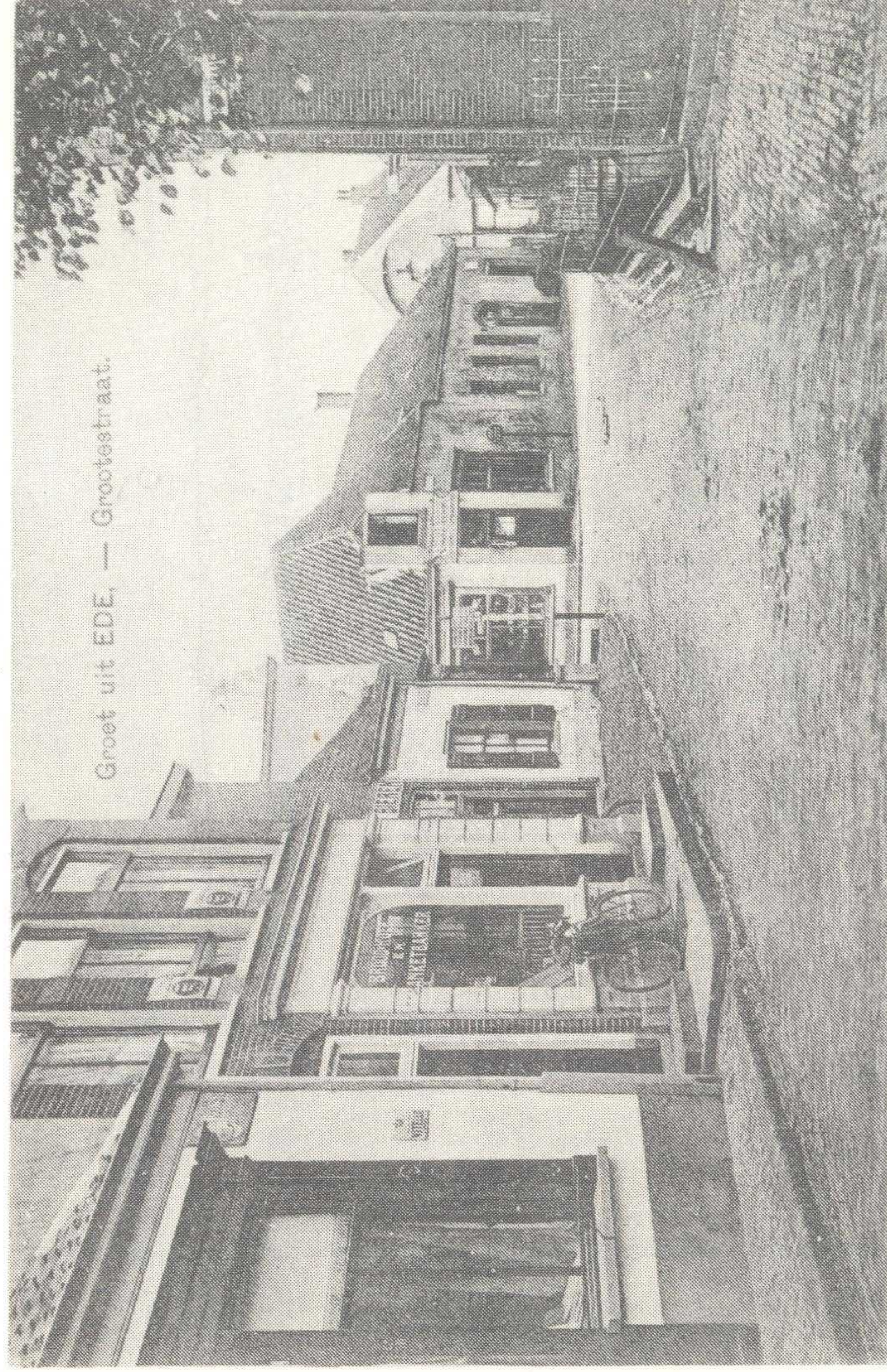
De ambtsjonkeren en ook de hen sedert 1795 opvolgende gemeentebesturen hebben van deze kamer gebruik gemaakt, waarschijnlijk tot 1811.

In dat jaar had de Vrederechter er

zijn kantoor. Het vredegerecht heeft er vermoedelijk tot in 1838 nog gebruik van gemaakt, in welk jaar een nieuwe rechterlijke indeling tot stand kwam en Wageningen de zetel van een kantonrechter werd. Zoals dat meer gaat daalde het aanzien van deze oude en eens zo voor

de plaatselijke gemeenschap belangrijke gelegenheid af tot het niveau van een boerenherberg. Begin 1941 brandde het gebouw af en werd niet weer opgebouwd.

Groot uit EDE, — Grootestraat.

Links Molenstraat.

Rechts Bergstraat.

HET BESTUUR VAN DE VERENIGING OUD-EDE

J. de Nooy, Doelenplein 10, Ede, tel. 10690	Voorzitter
Prof. Dr. A.M. v.d. Woude, Kazernelaan 15, Ede, tel. 13093	secretaris
J. Leissner, Middelberglaan 1, Ede, tel. 12737	penningmeester
G.W. Bos, Stationsweg 42, Ede, tel. 10550	2e voorzitter
J. Slot, burgemeester gemeente Ede	
J. Das, Weerdestein 205, Ede, tel. 17052	
P.B.M. Bolwerk, Eikenzoom 10, Otterlo, tel. 08382-626	
M. Wiegeraad, Burg. Prinslaan 55, Ede, tel. 10078	
E. Zuurdeeg, Lunenburg 1, Ede, tel. 17381	

Ereleden:

Mej. A. v.d. Craats
H.M. Oldenhof

Adres museum: Museumplein 7, tel. 17476

Minimum contributie: f 16,-- per jaar, te storten of over te maken op de
~~bankrekening van Oud-Ede bij de Spaarbank voor Ede.~~

giro rekening 3834 268.

Adreswijzigingen: doorgeven aan Museum Oud-Ede.

De Zandloper staat onder redactie van:

J. van Gent, eindredakteur

J. Das

J.J.G. van der Pol

J. Strijbos en

B.L. Jager.

Redactieadres: Diedenweg 39, Ede, tel. 16794.

Ontwerp omslag: Cees van Rixoord. Druk: AZO, Ede.

De redactie is zeer erkentelijk voor bijdragen aan 'de Zandloper'.

De verantwoordelijkheid voor historische en technische gegevens blijft echter aan de inzenders voorbehouden.

DE SPAARBANK VOOR EDE ANNO 1872

Een eeuw de vertrouwensinstelling

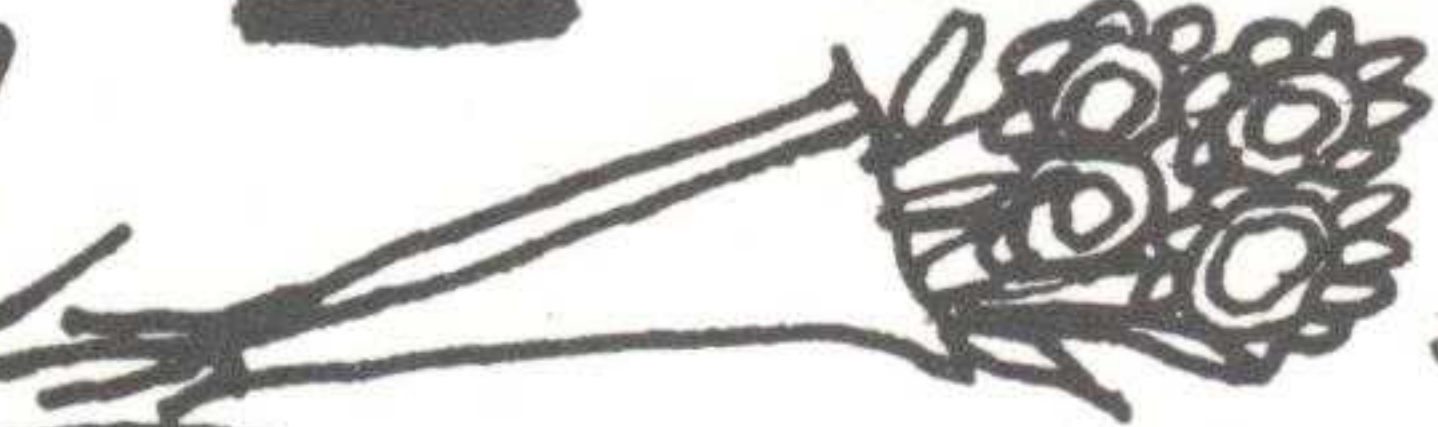
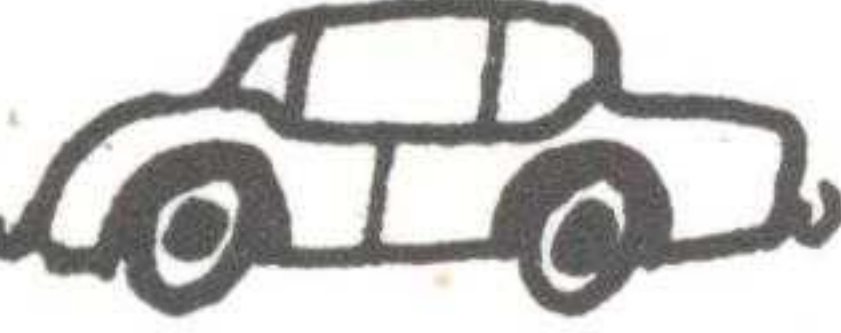
van vele duizenden spaarders.

De Spaarbank ook voor U !

'n Bondsspaarbank, moderne gezinsbank

voor alle bankzaken.

Koffie Thee
beroek onder-
weg verjaardag
neem maar mee
... koekjes van

Nobo

zijn,
nog maar gerust:
de lekkerste ovenverse koekjes

Hé uit de bakkerij!